

Allannguutissiissut

5. November 2021-imeersumut taarsiissut

(Oqaaseqaatip ataatsip nutserneqaataa ilanngutsinngitsuugaq ilanngunneqarpoq)

Tunup sineriaani qilalukkanik qernertanik kisitsinissap piniartunik piffinni ilisimasaqarluartunik peqataatitsisup 2022-mi aallartinnissaa pillugu Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassatut siunnersuut.

(Inatsisartuni ilaasortat Harald Bianco aamma Knud Mathiassen, Inuit Ataqatigiit)

Naalakkersuisut Nunatta kangiani qilalukkanik qernertanik piniartut ilisimasaannik atuilluni kisitseqqissaqqullugit peqquneqarnissaannik inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Kisitseqqissaarneq siunissami nunatta kangianut pisassiisarnermut tunngavilliissaaq.

(Inatsisartuni ilaasortaq Lars Poulsen, Siumut)

Akissuteqaat

(Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoq)

Aappassaaneerineq

Naalakkersuisuniit Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Ataatsimiititaliaq siunnersuutiniq marlunnik suliaqarnermini peqqissaarussinera pillugu qutsavigerusupparput aamma kaammattuutit naleqquttut ilai maanna akissuteqarfigissavakka. Ataatsimiititaliap isumaqatigiissutit aalajangiiffigisassatut siunnersuutitut marluusunut tapersiinera, Naalakkersuisuniit nuannaarutigaarput.

1. Periutsit qanoq ittut qilalukkanik qernertanik kisitsinissami aggersumi atorineqartussatut Naalakkersuisunit naatsorsuutigineqarnersut paasissutissiissutigineqassasoq Ataatsimiititaliap kissaatigaa.

Pinnortitaleriffiup inassutigaa, nunatta qilalukkanik qernertanik kisitsisarnermi periaatsit pioersut tunngavilersugaalluartullu saneqqutissanngikkai. Periaatsit ullumikkut atorineqartut ukiut 40-t ingerlanerini ineriartortinneqarsimapput, aamma nunani tamalaani akuerisaallutik. Periaatsit malinneqanngippata nunatsinnit kisitsinerit, uumasooqassutsimik naliliinermut naleqanngitsut pigineqaleriaannaapput – aningaasallu annaaneqassallutik. Nunarput NAMMCO-mut JNCB-mullu, aamma nunani tamalaani suliniaqatigiiffinnut allanut ilaasortaagallartillugu, periaatsit suut uumasooqassutsimik naliliinermut atorineqassanersut, nunatta kisiartaalluni aalajangersinnaanngilaa. Taamaattumik kisitsinerit timmisartumiit ingerlanneqaannartarallassasut inassutigineqarpoq.

Timmisartumiit kisitsinerimi angallaviit pilersaarusiorluakkat, uumasooqatigiit aalajangersimasut siaruarsimaffigisaat timmisartorfigineqartarput. Tamatuma kingorna uumasooqatigiit amerlassusii naatsorsorneqartarput. Alapernaarsuisut kisitsisinneqartartut sisamaasut soorunami uumasunik aqqarsimasunik takunnissinnaanngillat, tamannali eqqarsaatigineqartarpoq. Tassalu qilalukkat aqqarsimasut uumasooqatigiit amerlassusiinik naliliinermut ilaatinneqartarput. Periaatsimik, timmisartumiit kisitsinerimi atorineqartumik ilisimasaqarluarnissaaq, aamma paasissutissanik, qilalukkat qernertat amerlassusiinik kisitsinerimi atorineqartussanik katersuinissamut kingusinnerusukkut sungiusangaatsiarnissaaq pisariaqarpoq. Pinnortitaleriffik kisitsinerit pitsaassusiinik

qulakkeerinninniarluni kisitsinerni inunnik sungiussisimasunik misilittagalinnillu tamatigut atuisarpoq. Inuit kisitsisinneqartut, taamaallit kisitseriaatsit amerlasuut nunarsuup ilaanni ingerlatsisarsimasuupput. Aamma Pinngortitaleriffimmiit ilisimatitsissutigineqarpoq, sila pujortillugu imaluunniit mallit portutillugit kisitsisoqanngisaannartoq.

Dronit atorlugit kisitsinissaq maanna inassutigineqanngilaq, qilalukkat sinerissamut 2.000 km-it missaannik isorartussulimmut siammarsimasarmata. Dronitsumiiffinni minnerusuni atorneqarsinnaapput, taamaakkaluortoq droninit assilisarpasuit suliarinissaannut piffissarujussuaq atorneqartussaavoq. Pinngortitaleriffimmiit Qimusseriarsuarmi immap qaavanik assiliisaqattaarneq, tamatumalu peqatigisaanik isaannaat atorlugit kisitsineq misilinneqarsimavoq. Misileraanermit paasineqarpoq, timmisartumiit kisitsinerit dronit atorlugit kisitsinermit maanna pitsaaneruset.

Tamatuma saniatigut Pinngortitaleriffimmiit ilisimatitsissutigineqarpoq, nunani tamalaani qaammataasaniit assilisat atorlugit kisitseriaatsimik ineriartortitsilluni annertuunik suliaqartoqartoq. Periaaseq taamaallaat najukkani killeqartorujussuarni arfernik angisuunik kisitsinermit maannamut atorneqarsimavoq. Qaammataasat immikkoortunik ersarissumik assiliisinnaasut pisariaqartinneqartut sumiiffimmut annertuumut atorneqarsinnaannginnerat ajornartorsiutaavoq, amerlasuunik assiliisaarnissamut piffissaq sivisooq atorneqartussaammat. Uumasogatigiit tamarmiusut siaruarsimaffiisa ataatsikkukanneq kisitsivigineqarsinnaanissaat kisitseriaatsinut tamanut tunngavigineqartunut naleqqiulluni pitsaannginneruvoq. Ajornartorsiut alla qaammataasaniit kisitsinermit assilisat millionilikkaajusarput, taakkulu misissorneqartussaapput.

Najugaqartut oqarasuaammik angallattakkatik assigisaallu atorlugit qilalukkanik qernertanik nalunaarsuisarnerat sumi qaqugulu timmisartumik kisitsisoqarnissaanut pilersarusiornermut atorneqarsinnaapput. Taamaakkaluortoq assit uumasogatigiinnik naliliinerpianut atorneqarsinnaanngillat, uumasogatigiit siaruarsimaffii tamarmik piffissap sivikitsuinnaap iluani kisitsivigineqartussaammata. Kisianni assit piniartut takusaannut uppersaatitut atorneqarsinnaapput, assersuutigalugu qilalukkani ataatsimoortuni piaqqat assigisaasalu amerlassusiinik nalunaarsuinermit atorneqarsinnaallutik. Pinngortitaleriffimmiit najukkani piniartut suleqatigineqarneri iluarisimaarneqartorujussuavoq, aamma Pinngortitaleriffiup najukkani ilisimasanik ilaatitsinissaa pingaaruteqarpoq.

2. Tunumi 2022-mi qilalukkanik qernertanik kisitsinissamut 2022-mut aningaasanut inatsimmi 3,1 mio. kr.-mik immikkoortortitsoqarnissaa Ataatsimiititaliap Naalackersuisunut kaammattuutigaa

Aalajangiiffigisassatut siunnersuut maannakkut ilusimisut iluseqarluni akuerineqassappat, aalajangiiffigisassatut siunnersuutip aningaasalorsorneqarnissaata 2022-mut Aningaasanut inatsit pillugu isumaqatiginninniarnermi ilaatinnissaanut Naalackersuisut suliniuteqassapput.

3. Tunumi qilalukkanik qernertanik kisitsinissani aggersuni piniartut peqataatinneqarnissaat qulakkeerneqassasoq, Ataatsimiititaliap Naalackersuisunut kaammattuutigaa

Tunumi timmisartumiit kisitsisoqannginnerani piniartut najukkamik ilisimasallit akuutinneqarnissaat isumagineqartartoq, kiisalu timmisartumiit kisitsinerpiani piniartut najukkamik ilisimasallit alapernaarsuisutut ilaasinnanissaat isumagineqassasoq, Pinngortitaleriffimmiit uppersarneqarpoq. Aamma periaatsit naatsorsuinerillu, timmisartumiit kisitsinermit atorneqartut pillugit najugaqartut ilisimatinneqarnissaat pingaartinneqarpoq.

4. Kiisalu qilalukkanik qernertanik piniagassanillu allanik kisitsinermit piniartut siunissami pinngitsooratik peqataatinneqarnissaannik qulakkeernittumik inatsisit allannortinneqarnissaat Ataatsimiititaliap Naalackersuisunut kaammattuutigaa.

Naalackersuisut isumaqarput najukkameersut ilisimasaannik akuutitsisarneq aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqartoq. Pilersarusiornermi aamma uumassusilerisut

piniagassanik aalajangersimasunik kisitsineranni, ilanngullugu Tunumi qilalukkanik qaqortanik qernertanillu siunissami kisitsisarnissani, tamatigut piniartumik ilaasoqartarnissaa pillugu piunasaqaatinik/tunngavissarititaasunik aalajangersaasoqarsinnaanersoq misissornissaa Naalackersuisut ammaffigaat. Aningaasaqarnikkut suliaqarnermullu sunniutaasussat tamatumunnga atasut qulaajarneqassapput.

Naalackersuisuniit siunnersuutit taparserneqarput, aamma taama oqaaseqarlutik siunnersuutit aappasaanerqarnissaannut ingerlateqqillugit.